

LEHTI & CO

Uusi vammaispalvelulaki ja lapsuudenkoti Lähtökohtia ja kehitysnäkymiä

Vammaisen lapsen oikeus kotiin ja lapsuuteen –seminaari

9.10.2024 | Juristi Liisa Murto | Lehti ja kumppanit Oy

Asiakkaan osallisuus ja monialainen yhteistyö

Vammaispalvelulain tarkoitus

Vammaispalvelulain tarkoituksena on

- 1) toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa niiden toteutumisen esteitä;*
- 2) tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista;*
- 3) turvata vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut.*

Lain tarkoitus ohjaa lain soveltamista.

Lain soveltamisalaa koskeva tarkennus käsiteltävänä eduskunnassa.

Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma vammaispalvelulaissa

Uusi vammaispalvelulaki korostaa yksilöllistä kokonaisvaltaista palvelutarpeen arviointia ja asiakassuunnitelmaan

- Tarvittaessa tehtävä **monialaista yhteistyötä** muiden viranomaisten, asiantuntijoiden sekä asiakkaan omaisten ja muiden läheisten kanssa
- **Jos suunnitelmaan kirjatusta kokonaisuudesta poiketaan, pitää se perustella päätöksessä** (SHL 45 §)

Itsemääräämisoikeuden toteutumista edellyttävät erityiset toimenpiteet pitää kirjata

- Jos vammaisen henkilön itsemääräämisoikeuden toteutuminen edellyttää erityisiä toimenpiteitä, ne on kirjattava asiakassuunnitelmaan

Asumisen tuki uudessa vammaispalvelulaissa

MONIALAINEN YHTEISTYÖ JA KOKONAISSUUNNITTELU

Palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen eheän kokonaisuuden

Ylitetään sektorirajat: terveydenhuolto, opetustoimi jne. mukaan

Palvelutarpeen arvioinnin ja palvelujen suunnittelun lähtökohtana on aina asiakkaan edun kokonaisvaltainen arviointi

Asiakkaan palvelutarve arvioidaan ja palvelut suunnitellaan tarvittaessa monialaista yhteistyötä hyödyntäen, tavoitteena on, että:

Asiakasta kuunnellaan ja asiakkaan osallisuus toteutuu → asiakkaan edun arviointi mahdollista

Eri palvelut sovitetaan yhteen ja palvelunantajat toimivat yhteistyössä

Palvelut muodostavat asiakkaan näkökulmasta helposti hahmotettavan kokonaisuuden

Vammaisen henkilön tukeminen asiakasprosessissa

Säännös täydentää sosiaalihuoltolain ja asiakaslain säännöksiä

Vammaisen henkilön osallisuutta on tuettava

- Vammaisen henkilön osallisuutta on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja kehitysvaiheensa sekä elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla.
- Vammaista henkilöä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa sekä oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa

Palveluiden toteuttaminen ja seuranta yhteistyössä

- Palveluiden toteuttaminen ja seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön kanssa niin, että vammaisella henkilöllä on mahdollisuus olla osallisena asiakasprosessin kaikissa vaiheissa

Vammaisen lapsen osallisuuden tukeminen

Vammaisen lapsen osallisuus pitää varmistaa

- Vammaisen lapsen osallisuuden tukemiseen asiakasprosessissa on kiinnitettävä erityistä huomiota

Lapsen oma mielipide pitää selvittää ja huomioida

- Alaikäisen asiakkaan toivomukset ja mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla
- Lapsen mielipiteisiin ja toivomuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota kaikissa vaiheissa
- Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti ja siten, ettei siitä aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja vanhempien tai muiden läheisten suhteille
- Lapselle ei saa antaa hänen kehitystään tai muuta tärkeää etua vaarantavaa tietoa
- Lapsen mielipide ja sen selvittämisen tapa pitää kirjata lapsen asiakirjoihin

Kaikki alle 18-vuotiaat ovat lain näkökulmasta lapsia. Kaikissa sosiaalihuollon toimissa, jotka koskevat alaikäistä, on ensisijaisesti otettava huomioon alaikäisen etu.

Tarvitaanko tuettua päätöksentekoa

Vammaisella henkilöllä on oikeus tuetun päätöksenteon palveluun, jos hän tarvitsee tukea voidakseen tehdä omaa elämäänsä koskevia merkittäviä, muita kuin jokapäiväiseen elämään kuuluvia, päätöksiä.

- Merkittävyyttä arvioita tilannekohtaisesti
 - Otettava huomioon vammaisen henkilön oma mielipide
 - Arvioitava vammaisen henkilön omasta näkökulmasta

Omaan asuntoon muuttamisessa ja asunnon vaihtamisessa voi olla kyse merkittävästä päätöksestä

Tuetun päätöksenteon tarkoitus on mahdollistaa vammaisen henkilön oikeus tehdä ja toteuttaa itse omaa elämäänsä koskevia päätöksiä.

- Oikeus koskee oikeutta tehdä päätöksiä ja
- Oikeus toteuttaa päätöksiä

Asumisen tuki uudessa vammaispalvelulaissa

Asumisen tuki uudessa vammaispalvelulaissa

Asumisen tuen tavoite ja tarkoitus

Vammaisella henkilöllä on oikeus asumisen tukeen, jos hän tarvitsee apua ja tukea voidakseen hoitaa päivittäiset toimensa.

- Tukea on järjestettävä vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen mukainen määrä
- Asumisen tukea on järjestettävä ensisijaisesti vammaisen henkilön toivomalla toteuttamistavalla

Asumisen tuen tarkoitus on, että vammaisen henkilö voi asua mahdollisimman itsenäisesti silloinkin, kun hän tarvitsee apua tai tukea asumisessa

- Asumisen tuki toteutettava siten, että vammaisen henkilön itsemääräämisoikeus, osallisuus ja yksityisyys toteutuvat

Vammaisen henkilön asumisen tukemista koskevan sääntelyn tavoitteena on lisätä asiakkaan saataville entistä enemmän asumisen vaihtoehtoja ja yksilöllisiä asumisen ratkaisuja.

Asumisen tuki uudessa vammaispalvelulaissa

Mitä asumisen tuki sisältää?

Tarvittava apu ja tuki päivittäisissä toiminnaissa

Tarvittava apu ja tuki vuorovaikutuksessa ja osallisuudessa.

Tarvittava apu ja tuki niissä itsehoitoa vastaavissa toimenpiteissä, jotka liittyvät terveyden ylläpitoon ja pitkäaikaisen sairauden ohjeiden mukaiseen hoitoon.

Perusteena avun tarve päivittäisissä toimissa

Päivittäiset toimet ovat:

- Tavanomaiseen elämään kuuluvia toimia, joita ihmiset elämässään tekevät joka päivä tai harvemmin, mutta kuitenkin toistuvasti tietyin väliajoin
- Henkilökohtaiset toimet, kuten pukeutuminen, henkilökohtaisen hygienian hoito ja wc-käynnit sekä esimerkiksi liikkuminen, kotityöt, lastenhoito ja asiointi.
 - Asiointi sisältää sekä kodin ulkopuolella asiointia että asioiden hoitamisen kotona verkon välityksellä.
- Kotityöt, esimerkiksi ruuan valmistaminen, siivoaminen, vaatteiden ja kodin tekstiilien huoltaminen sekä muut tavanomaisesti itse tehtävät kotityöt.

Pelkästään avun tarve esimerkiksi viikko- tai suursiivouksessa, lumenluonnissa tai asunnon remontoinnissa eivät oikeuta yksittäisinä toimintoina asumisen tukeen (HE 191/2022 vp, s. 202-203)

- Kyseessä ei ole avun tarve päivittäisissä toimissa ja tällöin tarpeeseen vastataan muilla palveluilla

Asumisen tukena vammaiselle henkilölle järjestettäisiin myös tukea ja apua vuorovaikutukseen, osallisuuteen sekä terveyden ylläpitoon ja pitkäaikaissairauksien hoitoon.

Itsemääräämisoikeus ohjaa järjestämistavan valintaa

Asumisen tukea järjestetään ensisijaisesti vammaisen henkilön toivomalla toteuttamistavalla.

- Lähtökohtana on vammaisen henkilön oikeus itse valita, missä ja kenen kanssa asuu (StVM 52/2022 vp, s. 15; HE 191/2022 vp, s. 204)

Asumisen tuki on järjestettävä siten, että vammaisen henkilön itsemääräämisoikeus, osallisuus ja yksityisyys toteutuvat.

- Itsemääräämisoikeus asumisen tuessa tarkoittaa, että henkilöllä on lähtökohtaisesti oikeus määritellä oma päivärytminsä
- Työvuorot on suunniteltava ja henkilöstö mitoitettava työlainsäädäntö huomioon ottaen niin, että palvelut joustavat vammaisen henkilön aikataulujen mukaisesti
 - Työvuorojen suunnittelu asiakkaan aikataulujen mukaan koskee sekä ryhmämuotoista että yksityiskotiin vietävää asumisen tukea
- Yksilöllisen elämän ja osallisuuden toteutumisesta on huolehdittava myös silloin, kun vammaisen henkilö tarvitsee elämän kannalta välttämättömiä terveydenhuollon palveluita ja toisen henkilön jatkuvaa läsnäoloa, esimerkiksi silloin, kun hän tarvitsee elämää ylläpitävää hengityslaitetta

Asumisen tuki uudessa vammaispalvelulaissa

Asumisen tuen järjestämistapoja

Laki jättää asumisen tuen järjestämistavan tarkoituksella väljäksi

- Mahdollisuus palvelumuotojen kehittymiselle

Asumisen tukea voidaan järjestää erilaisiin asumismuotoihin esim.

- henkilön yksityisasuntoon
- useamman henkilön yhteiseen asuntoon
- normaalin asuntokannan seassa olevaan asuntoryhmään tai erillisistä asunnoista koostuvaan asuntojen verkostoon
- ryhmämuotoisesti toteutettuun asumiseen.

Asumisen tuen voi muodostaa vammaispalvelulain, sosiaalihuoltolain, omaishoitolain ja terveydenhuoltolain mukaiset palvelut ja niiden yhdistelmät.

- Henkilökohtainen apua
- Omaishoidon tuki
- Sosiaaliohjaus
- Kotihoito
- Kotisairaanhoido
- Erilaiset tukipalvelut

Lapsen asumisen tuki turvaa lapsen kotona asumista

Lapsen asumisen tuki

Lapsen asumisen tuen järjestäminen perustuu kaikkia asiakkaita koskevaan VPL 18 §:n mukaiseen asumisen tukeen

– Lapselle ja perheelle järjestettävä lisäksi muitakin palveluita

Lapsen asumisen tuki turvaa asumisen oman perheen kanssa

- Lapsen asumisen tuen tarkoitus on turvata lapsen mahdollisuus asua kotona oman perheensä kanssa
- Tuen tarkoituksena on mahdollistaa lapselle hänen ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa nähden tarpeellisen hoidon ja huolenpidon, osallisuuden sekä turvallisen kasvuympäristön
- Lapsen ja perheen tarvitsemia palveluita on järjestettävä tarvittaessa vuorokaudenajasta riippumatta

Uudistuksen tavoite ja tarkoitus

Uudistuksella toteutetaan YK:n Vammaisoikeuksien yleissopimuksen ja Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisia oikeuksia.

- Lapselle turvataan entistä paremmin lapsen oikeutta asua yhdessä muun perheensä kanssa ja saada tarvitsemaansa apua ja tukea kotiin
- Lapsen asuminen kodin ulkopuolella vammaispalveluna voidaan järjestää vain, jos lapsen asuminen kotona ei ole mahdollista yksilöllisestä avusta ja tuesta huolimatta
- Uudistus toteuttaa valtioneuvoston periaatepäätöksiä vammaisten lasten laitosasumisen lakkauttamisesta (StVM 52/2022 vp, s. 10)

Uudistuksella korjataan puutteellista sääntelyä.

- Aiemmin tilanteet, joissa lapsi ei ole voinut asua kotona, mutta hänellä ei kuitenkaan ole lastensuojelullista tarvetta, ovat olleet osin sääntelemättömiä.
- Uudistuksella säädetään tarkemmin lapsen mielipiteen selvittämisestä sekä lapsen sivistyksellisistä oikeuksista kodin ulkopuolella asuessa.

Lapsen asumisen järjestäminen kodin ulkopuolella

Asumisen tuki uudessa vammaispalvelulaissa

Lapsen asumisen tuki kodin ulkopuolelle on viimesijaista

Lapsen asumisen tuki voidaan järjestää vammaispalveluna kodin ulkopuolella vain, jos lapsen ei ole mahdollista asua kotona oman perheensä kanssa lapselle ja hänen perheelleen järjestetystä yksilöllisestä avusta ja tuesta huolimatta.

–Lapsen asuminen kodin ulkopuolella vammaispalveluna ei voi olla tahdonvastaista.

Silloin, kun lapsen huostaanoton ja sijaishuollon edellytykset täyttyvät, lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle tehdään lastensuojelulain (417/2007) perusteella.

Mikä on huollosta erotetun vanhemman asema?

Vammaispalvelulaissa ei ole erikseen säädetty huollosta erotetun vanhemman asemasta, kun huoltaja hakee lapsen asumista kodin ulkopuolella.

- Vammaisyleissopimuksen 23 artiklan mukaan lasta ei saa erottaa vanhemmistaan vammansa vuoksi. Perustuslaki ja ihmisoikeussopimukset turvaavat vanhemman ja lapsen välistä perhe-elämän suojaa.
- **Huollosta erotettua vanhempaa ei siis voida lapsen asumisen tukea koskevassa asiassa sivuuttaa**, vaikka vammaispalvelulaissa ei ole erillisiä säännöksiä hänen asemansa huomioimisesta.

Huollosta erotettua vanhempaa olisi perusteltua kuulla asianosaisena, jos lapsen asuminen aiotaan järjestää kodin ulkopuolella

- Lapsen asumisen järjestäminen kodin ulkopuolella koskettaa myös lapsen ja huollosta erotetun vanhemman perhe-elämää, sillä se voi vaikuttaa esimerkiksi heidän välisiinsä tapaamisiin.
- Asianosainen on se, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta ratkaistavana oleva asia koskee.
- Esimerkiksi lastensuojelulaissa huollosta erotettu vanhempi on asianosaisen asemassa lapsen kodin ulkopuolista sijoitusta koskevissa asioissa.
- Vammaispalvelulaki ei kuitenkaan edellytä huollosta erotetun vanhemman suostumusta lapsen asumisen tuelle kodin ulkopuolella.
 - Asianosaisena huollosta erotettu vanhempi voisi käyttää muutoksenhakuoikeutta, jolloin hänen vastustuksensa merkitys jää viime kädessä tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Lapsen mielipide on selvitettävä

Lapsen asumista kodin ulkopuolella toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla.

Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille.

Lasta on tarvittaessa tuettava mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa. Lapsen on voitava käyttää itselleen soveltuvaa kieltä tai kommunikointikeinoja.

- On huolehdittava, että lapsen mielipiteen selvittämisessä on käytössä sopivat keinot ja välineet.
- Mielipiteen selvittämiseen on varattava riittävästi aikaa ja lapselle on annettava tarvittava tieto lapsen ymmärtämällä tavalla.

Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos

- selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai
- jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

Lapsen oikeus ihmissuhteisiin on turvattava

Lapsella on oikeus hänen kehityksensä kannalta tärkeisiin, jatkuviin ja turvallisiin ihmissuhteisiin. Lapsen asumisen tuki on järjestettävä niin, että sillä tuetaan lapsen ihmissuhteita.

–Lapsen asuminen tulisi järjestää riittävän lähellä muuta perhettä, jotta yhteys omaan perheeseen tai muihin läheisiin ihmisiin säilyisi.

Lapsen asuessa kodin ulkopuolella on kiinnitettävä erityistä huomiota ihmissuhteiden jatkuvuuteen ja lapsen oikeuteen pitää yhteyttä hänelle läheisiin henkilöihin.

–Lapselle olisi turvattava oikeus tavata vanhempiaan, sisaruksiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä järjestämällä mahdollisuus vastaanottaa vieraita tai vieraila asuinpaikan ulkopuolella sekä pitää läheisiin henkilöihin muuten yhteyttä.

Missä lapsen asuminen järjestetään?

Lapsen asumisen tuki kodin ulkopuolella voidaan järjestää perhehoitona tai enintään seitsemän lapsen ryhmäkodissa

- Ryhmäkodissa lapsimäärän rajoitus vastaa lastensuojelulain sääntelyä.
 - Kehas-tavoitteiden mukainen hoidettavien lasten määrä on 3-4 lasta. Lasten jakaminen ryhmäkodissa pienempiin ryhmiin edistäisi Kehas-tavoitteiden täyttymistä.
 - Ryhmäkodin kokoa koskevista rajoituksista voidaan poiketa vain, jos lapsen etu sitä edellyttää.
- Perhehoitoon sovelletaan perhehoitolain mukaisia säännöksiä hoidettavien lasten määrästä

Kaikissa tilanteissa on huolehdittava siitä, että työntekijöiden määrä ja osaaminen vastaa lasten tarpeita

Lapsen asuinpaikan valinnassa huomioitavat asiat

Lapsen tarpeet ja henkilöstön osaaminen

Turvallinen ja virikkeellinen kasvuympäristö

Lapsen oikeus saada osakseen ymmärrystä, hellyyttä ja turvaa

Lapsen hoidon ja huolenpidon jatkuvuus

Lapsen tarpeita ja toiveita vastaava koulutus ja mahdollisuuksien mukaan tutussa päiväkodissa tai koulussa jatkaminen

Lapsen itsenäistymisen tukeminen ja edistäminen

Lapsen asuinpaikan pysyvyys, jos se on asiassa lapsen edun mukaista

Lapsen etu

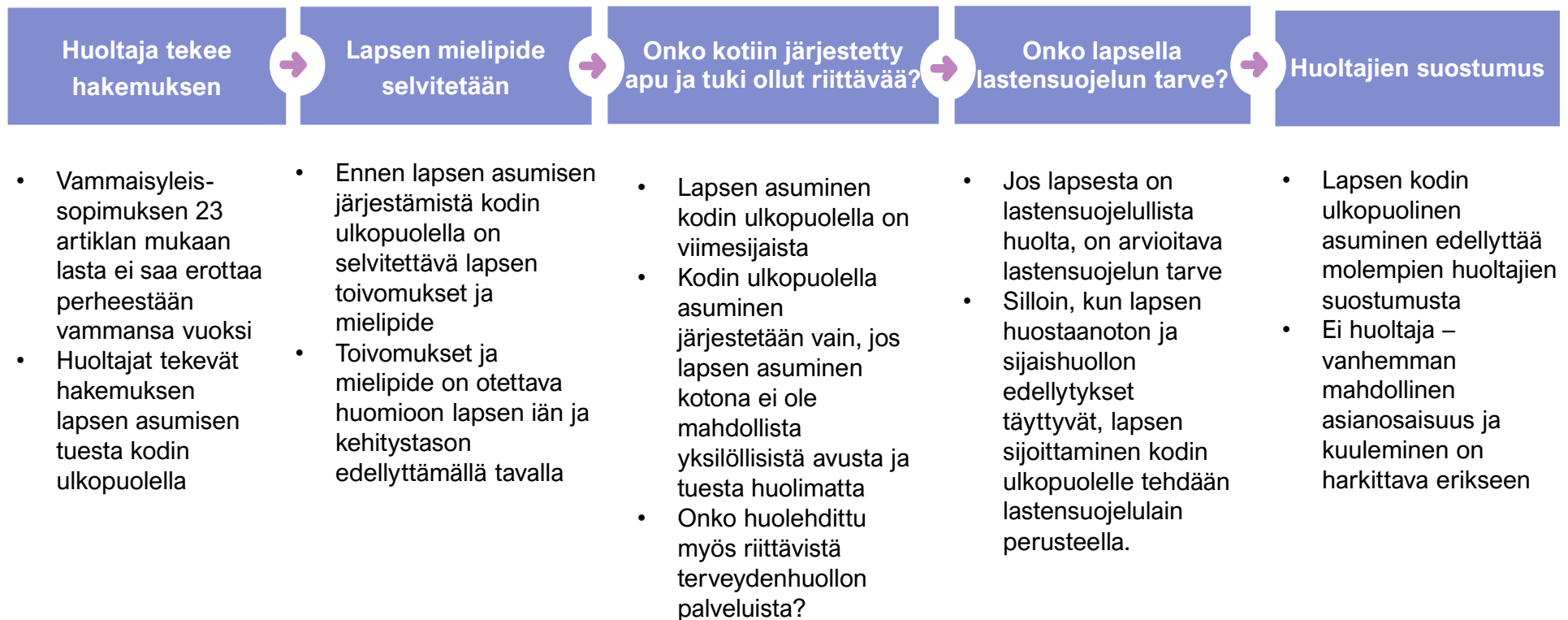
Lapsen tai nuoren ikä ja kehitysvaihe

Lapsen käyttämä kieli, kommunikointitapa ja kulttuuritausta

Lapsen mielipide ja osallisuus

Lapsen toimintamahdollisuudet omassa toimintaympäristössään

Edellytykset lapsen asumisen tuen järjestämisestä kodin ulkopuolella

Lapsen asumisen tuki vai lastensuojelun sijaishuolto?

VPL 19 §,
LSL 38,
40, 45 §

Asuminen kodin ulkopuolella vammaispalveluna

- Lapsi tarvitsee **vammastaan johtuen** asumista kodin ulkopuolella
- Kotiin myönnettävät palvelut eivät ole sopivia lapselle
- Huoltajien suostumus
- Lapsen mielipiteen selvittäminen
- Huoltajat vastaavat edelleen lapsen huollosta lapsen huoltolain mukaisesti

Lastensuojelulain mukainen sijaishuolto

- Lapsen **kodin olosuhteet tai oma käytös uhkaavat vakavasti vaarantaa** lapsen terveyttä tai kehitystä
- Lastensuojelun avohuollon tukitoimet riittämättömiä jne. (LSL 40 §)
- Ei edellytä huoltajien tai lapsen suostumusta (HaO:n päätös)
- Päätösvalta lapsen arkeen liittyvistä asioista siirtyy pitkälti lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle

SOTE-JURIDIIKAN MONIMUOTOKURSSIT

Lastensuojelun avohuolto käytännössä - monimuotokurssi perehdyttää lastensuojelulain sääntelyn soveltamiseen ja avohuollon toteuttamiseen käytännössä.

Kurssi vahvistaa lastensuojelun ammattilaisten valmiuksia toteuttaa lapsen ja perheen tarpeet huomioivaa avohuollon asiakastyötä.

Kurssi on lastensuojelun arjessa kouliintuneiden juristien laatima, mikä takaa sisällön käytännönläheisyyden ja ajankohtaisuuden.

Tutustu kurssiin [tästä!](#)

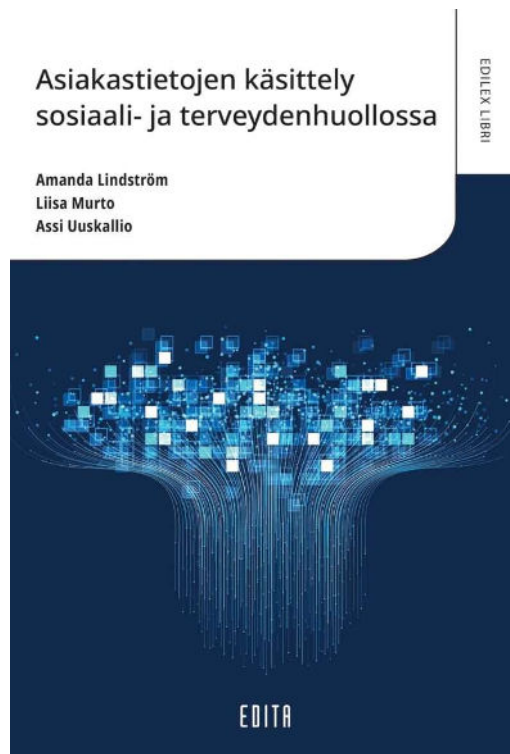
Uusi vammaislainsäädäntö -monimuotokurssi perehdyttää syvällisesti uuden vammaispalvelulain ja erityishuoltoa koskevan sääntelyn sisältöön ja soveltamiseen.

Kurssi on vammaislainsäädäntöön erikoistuneiden juristien laatima. Kurssi on suunniteltu vammaispalvelun sosiaalityön ammattilaisten ja esihenkilöiden käytännön tarpeisiin.

Kurssi käynnistyy vuoden 2025 alussa ja ilmoittautuminen on nyt auki.

Tutustu kurssiin [tästä!](#)

TULOSSA KEVÄÄLLÄ 2025

Asiakastietojen käsittely sosiaali- ja terveydenhuollossa

Amanda Lindström
Liisa Murto
Assi Uuskallio

Asiakastietojen käsittely sosiaali- ja terveydenhuollossa

Teos on kattava käsikirja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyn sääntelystä ja soveltamisesta.

Teoksen keskiössä on vuoden 2024 alussa voimaan tullut laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä.

Tutustu teokseen täältä!

SUSANNA LEHTI
LIISA MURTO

Vammaispalvelujen lainsäädäntö käytännössä

AMANDA LINDSTRÖM
ASSI UUSKALLIO

Vammaispalvelujen lainsäädäntö käytännössä

Teos tarjoaa ajantasaisen kokonaiskuvan hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevien vammaispalvelujen järjestämistä ja toteuttamista säätelevästä lainsäädännöstä.

Tutustu teokseen täältä!

LEHTI & CO

Juridiikkaa
pintaa
syvemmältä

Kiitos mielenkiinnosta // www.lehtijakumppanit.fi

